

Beijing + 15: Handlingsplanen och Sverige

Den parallella rapporten från Sveriges Kvinnolobby

Sveriges kvinnolobby (SKL) är en partipolitiskt obunden paraplyorganisation för kvinnoorganisationer i Sverige. Vårt uppdrag är att integrera kvinnors perspektiv i alla politiska, ekonomiska och sociala sammanhang, såväl lokalt som internationellt. Vi strävar efter att eliminera alla former av diskriminering mot kvinnor och flickor, samt att bygga upp och stärka solidariteten mellan kvinnor genom information, utbildning och medvetandehöjande aktiviteter.

Sveriges kvinnolobby grundades 1997 och har cirka 40 medlemsorganisationer. SKL är den svenska sektionen inom The European Women's Lobby (EWL) som är den största paraplyorganisation för kvinnoorganisationer inom EU.

För ytterligare information om The European Women's Lobby: www.womenlobby.org/

Förord

I år, 2010, fyller handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking femton år. FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW) och Beijing Platform for Action är de två viktigaste dokumenten om kvinnors mänskliga rättigheter.

Under 2009 färdigställdes regeringens rapport om handlingsplanen från Peking och 2010 lade Sveriges kvinnolobby, tillsammans med ytterligare några organisationer, fram sin skuggrapport. Skuggrapporten presenterades på Commission on the Status of Women (CSW) i New York, där Sveriges kvinnolobby också höll ett seminarium.

Det har nu gått 15 år sedan mötet i Peking 1995. Men som vi påpekar i vår rapport är det en lång väg kvar till dess att alla kvinnor fått sina mänskliga rättigheter tillgodosedda i Sverige.

De organisationer som samarbetat med Sveriges kvinnolobby för att sammanställa denna rapport är: Gröna Kvinnor, Feminism & Human Rights, RFSU (Riksförbundet för sexuellupplysning), KSAN(Kvinnoorganisationernas samarbetsorgan i alkohol- och drogforskning), Forum – Kvinnor och funktionshinder, ROKS (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige), SKR (Sveriges kvinno- tjejjourers riksförbund), Det mediekritiska nätverket "Allt är möjligt", IKFF/WILPF och The Delta Kappa, Gamma Society International.

Stockholm den 8:e februari 2010

Sveriges kvinnolobby

Kvinnor och fattigdom (A)*

Strategiskt mål A 1.

Granska, anta och vidmakthålla makroekonomisk politik och utvecklingsstrategier som tar itu med de behov och erfarenheter som finns bland kvinnor som lever i fattigdom

I Pekingplattformen uppmanas regeringar att utarbeta samt verkställa makroekonomiska riktlinjer och utvecklingsstrategier. Detta för att bättre uppmärksamma och tillgodose kvinnors behov och erfarenheter. I betänkandet *Makt att forma samhället och sitt eget liv* (SOU 2005:66) framgår att en feminisering av fattigdomen inte är applicerbar i en svensk kontext då man menar att trenderna är alltför komplexa. De undersökningar som behandlar utvecklingen av ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män visar visserligen att den ekonomiska jämställdheten förbättrats. Under senare år upplever dock vissa grupper en relativ försämring av sina ekonomiska förhållanden, en trend som blivit allt tydligare under de senaste fem åren. Noterbart är att skillnaderna på genomsnittlig inkomst efter skatt för kvinnor och män ökat med 12 800 kronor per år mellan 2006 och 2009, vilket motsvarar 1 066 kronor per månad.

Möjligheten för ensamstående mödrar att uppnå ekonomiskt oberoende genom avlönat arbete har försämrats. Sysselsättningsgraden har minskat bland yrkesverksamma kvinnor och 36 % arbetar fortfarande deltid vilket gör ekonomiskt oberoende mindre troligt. Flest deltidsjobb återfinns inom kvinnodominerade branscher såsom kommunal omsorg, vård, hotell-restaurang och handel, som alla präglas av allmänt låga löner. Kvinnor i dessa yrkesgrupper uppvisar också den högsta sjukfrånvaron. Kvinnors familjesituation karakteriseras av en traditionell uppdelning där kvinnan generellt tar ut så gott som hela den gemensamma föräldraledigheten samt utför det mesta av hushållsarbetet. Efter föräldraledigheten väljer många kvinnor att arbeta deltid och fortsätter göra så under resterande yrkesliv, vilket resulterar i en försämrad pension. Regeringen har inte antagit någon makroekonomisk politik eller några utvecklingsstrategier för att bekämpa detta strukturella fenomen. Dessutom har regeringen höjt avgiften för arbetslöshetsförsäkringen i kvinnodominerade sektorer med hög deltidsarbetslöshet, vilket lett till att ett ökande antal kvinnor faller ut ur försäkringssystemet.

Strategiskt måler A 2.

Granska lagar och administrativ praxis för att garantera kvinnors lika rättigheter och tillgång till ekonomiska resurser

Regeringen har inte sett över lagar och förvaltningspraxis för att trygga kvinnors lika rättigheter och tillgång till ekonomiska resurser. Kritik har också riktats mot regeringens arbetsmarknadspolitik och socialpolitik. Kritikerna menar att denna politik är direkt skadlig för de mest utsatta grupperna i samhället, i vilka kvinnorna utgör en majoritet. Som finansminister Anders Borg påpekat finns det enorma klyftor mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Ändå har inga systematiska åtgärder vidtagits för att behandla frågan. Lagförslaget om garanterad heltidsanställning har avvisats av regeringen. Initiativ för att förbättra arbetsförhållandena genom strukturella förändringar har inte vidtagits. Studier visar att effekterna av privatiseringen av offentliga tjänster, en utveckling som stöds av regeringen, ger en ökning av lågavlönat deltidarbete och otrygga anställningsvillkor med splittrad arbetstid. Kommunerna har minskat barnomsorg på obekvämt arbetstid, trots att en sådan nedskärning ofta hindrar lågavlönade kvinnor att förvärvsarbeta. Frågan inte behandlats av regeringen. Fler kvinnor än män har ingen inkomst alls och samtliga grupper med låg inkomst domineras av kvinnor. Å andra sidan domineras alla grupper med hög inkomst av män. År 2006 hade 110 000 män i åldersgruppen 20+ en inkomst över 600 000 kronor. Endast 21 700 kvinnor nådde samma inkomstnivå och löneskillnaderna har ökat under de senaste fem åren. Majoriteten av

pensionärer som lever i fattigdom är kvinnor. Regeringen har inte antagit en ekonomisk politik som bemöter behoven hos dessa grupper, det finns heller ingen handlingsplan mot fattigdom.

Strategiskt mål A 3.

Sörja för att kvinnor får tillgång till mekanismer och organ för sparande och krediter.

Målsättningen att ge kvinnor tillgång till sparande, kreditmekanismer och låneinstitut har inte lett till några åtgärder. En studie av kvinnor med låg inkomst visar att allt fler kvinnor söker ekonomisk hjälp från frivilligorganisationer och kyrkor, vilket antyder att de politiska åtgärder som riktats mot denna grupp inte är tillräckliga. Trenden inom den ekonomiska utvecklingen tyder på att de ekonomiska skillnaderna ökar och kvinnor utgör då en majoritet bland de grupper som har lägst inkomst. Fyra av tio ensamstående mödrar saknar kontantmarginal (d.v.s. kapacitet att kunna uppbringa 15 000 kronor inom en vecka). Nästan 50 % av alla ensamstående mödrar lever i trångboddhet, vilket antyder att de saknar tillräcklig inkomst och besparingar samt kreditvärdighet.

Strategiskt mål A 4.

Utveckla metoder som grundas på ett jämställdhetsperspektiv och leda forskning som angriper feminiseringen av fattigdomen

Genderbaserade metoder och forskning som bedrivs i syfte att bekämpa fattigdom bland utsatta grupper har inte utvecklats. Handlingsplanen anger att regeringar och andra aktörer bör främja en aktiv och synlig politik för att på så vis integrera jämställdhetsperspektivet i all policy-verksamhet. Jämställdhetsperspektivet behövs för att garantera att samtliga beslut som fattas föregås av en analys där effekterna för kvinnor respektive män utreds. Detta har dock inte praktiserats. I själva verket har könsuppdelad data om sysselsättningsfrågor avvisats av arbetsmarknadsdepartementet. Istället föreslog jämställdhetsutredningen ett skatteavdrag för förvärvsarbetande ensamstående föräldrar med låg inkomst. Syftet med förslaget var att sänka tröskeln och marginaleffekterna för ensamstående föräldrar med låga inkomster och därmed stärka en grupp som är ekonomiskt utsatt, förslaget har dock inte följts upp. Integrationspolitiken saknar ofta könsperspektiv trots att invandrarkvinnor, i synnerhet från vissa länder, har ett mycket lägre deltagande i förvärvsarbetet och en högre grad av analfabetism.

Utbildning och yrkesutbildning av kvinnor (B)*

Strategiskt mål B 1.

Garantera jämlik tillgång till utbildning

Mellan 2002–2004 utbildades 255 s.k. genuspedagoger. Dessa arbetar nu runt om i kommunerna med att implementera jämställdhet i undervisningen, men de behöver mer stöd. Om det ska ske någon förändring av jämställdheten i undervisningen måste alla som arbetar i skolorna ansluta sig till och använda sig av jämställda undervisningsmetoder.

Jämställdhet i undervisningen måste vara en del i både den reguljära lärarutbildningen som forskarutbildningen.

Strategiskt mål B 2.

Utöka studie- och arbetsmöjligheter för invandrarkvinnor

Även om alla invandrarkvinnor erbjuds kurser i svenska och klarar SFI-examen, (svenska för invandrare), är det få av dem som finner arbete. Det är också ovanligt att de har de ekonomiska resurser som krävs för att studera vidare på grundskolenivå. För invandrarkvinnor som är analfabeter

är situationen ännu sämre, eftersom det antal lektioner som erbjuds dem ofta inte räcker för att de ska nå SFI-nivå. Dessa kvinnor har knappast någon möjlighet att få tillgång till det svenska arbetslivet. Dessutom erbjuds endast 5 % av invandrarkvinnorna praktikplatser i kombination med SFI. Det innebär att de har ytterst små chanser att nå ut på arbetsmarknaden, vilket i sin tur leder till att löneskillnaderna mellan könen ökar.

Strategiskt mål B 3.

Förbättra kvinnornas tillgång till yrkesutbildning, vetenskap och teknik och fortsatt utbildning

Utbildningssystemet har en tendens att förstärka traditionella, stereotypa uppfattningar om kön och kvinnor. Valet av arbete eller studier följer traditionella könsroller. De som bryter mot reglerna och söker sig till icke-traditionella utbildningar och yrken avslutar mer sällan sina studier eller byter till könstraditionella arbeten. Inom energi, el och konstruktion samt yrkesutbildningsprogram inom bilindustrin, utgör män fortfarande 90 %.

Det behövs mer information och diskussioner om jämställdhet för att uppmuntra kvinnor och flickor att välja icke-traditionella utbildningar.

Strategiskt mål B 4.

Utveckla icke-diskriminerande undervisning och yrkesutbildning

Implementeringen av jämställdhetsåtgärder börjar ofta som lokala projekt och initieras ofta av en enskild medlem av lärarkåren eller av en grupp av entusiastiska lärare. Därefter är det upp till den lokala skolan och kommunen att stödja projektet. Om projektet inte får ett sådant stöd, når det med största sannolikhet inte någon framgång. Ett jämställdhetsprojekt måste implementeras i all verksamhet på skolan vilket innebär all personal och samtliga elever bör inbegripas i projektet. Även föräldrarna måste involveras.

Jämställdhetsprojekt måste få mer uppmuntran och stöd från kommunerna. Jämställdhet måste ingå som en indikator i de utvärderingar som görs av Skolverket.

Strategiskt mål B 5.

Tilldela tillräckliga resurser för genomförandet av utbildningsreformer och följa upp deras tillämpning

Relevanta lagar och föreskrifter måste tillämpas mer konsekvent av alla som arbetar med utbildning på alla nivåer. Jämställdhet i undervisningen måste vara en del av lärarutbildningen på alla nivåer.

Strategiskt mål B 6.

Främja livslång utbildning och yrkesutbildning för flickor och kvinnor

Ifråga om yrkesutbildningar för vuxna väljer kvinnliga studenter ofta traditionellt kvinnliga utbildningsprogram. De få kvinnor som väljer icke-traditionella utbildningar ges ofta färre möjligheter till arbete. Trots bra betyg har de inte samma möjligheter som männen att skaffa sig ett välbetalt jobb.

Könsskillnaderna är mycket stora när det kommer till akademiska resultat. Generellt uppnår flickor bättre resultat och har högre betyg än pojkar när de slutar skolan. Samtidigt ökar den upplevda stressen i skolan bland ungdomar, särskilt bland flickor. Trots att det finns fler kvinnliga studenter än manliga på universitet och forskarutbildningar, är bara 19 % av alla svenska professorer kvinnor.

Kvinnor och hälsa (C)*

Strategiskt mål C 1.

Öka kvinnors tillgång till hälsovård under samtliga faser i livet, öka den medicinska kunskapen samt tillhandahålla vård av god kvalitet.

I Sverige lever kvinnor i genomsnitt 4,36 år längre än män. Men även om kvinnor lever längre, drabbas de oftare av ohälsa och söker oftare vård än män. Män har en högre dödlighet än kvinnor i mätbara dödsorsaker. Men dessa skillnader har nyligen minskat, ifråga om vissa diagnoser har den helt försvunnit. Vid en analys av samtliga hälsopolitiska indikatorer har män en betydligt högre dödlighet än kvinnor. Denna trend håller dock på att förändras. Männens dödlighet minskar, medan kvinnornas ökar. Kvinnors ökande dödlighet beror främst på högre sjuklighet och dödlighet i lungcancer. Risken att drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar med påföljande död har minskat för både kvinnor och män, dock med en större minskning bland gruppen män. Kvinnor under 50 år löper dubbelt så stor risk att dö av hjärt- och kärlsjukdomar som män. Två aktuella svenska studier visar att dödligheten är mycket högre bland kvinnor än bland män i samband med bräckkirurgi. Ytterligare en färsk studie visar att detta delvis kan kopplas till det faktum att de nuvarande kirurgiska metoderna har utvecklats för män, men även används på kvinnor.

Utvecklingen när det gäller medellivslängden bland svenska kvinnor och män, i jämförelse med resten av Europeiska unionen (EU), väcker talande frågor om svenska kvinnors levnadsvillkor och möjligheter att tillgå effektiv vård och behandling. Kvinnor lider i många avseenden mer av ohälsa än män. Framför allt är det vanligt att kvinnor drabbas av kronisk smärta och nedsatt rörelseförmåga. Det finns också stora skillnader i psykisk hälsa. Det är särskilt vanligt för kvinnor att drabbas av långvariga eller kroniska sjukdomar och av flera sjukdomar samtidigt.

En fråga som väckt stort intresse under senare åren, är hur kvinnor och män behandlas när de söker och får vård. Flera studier har visat att det finns systematiska och signifikanta skillnader. Den senaste rapporten från Socialstyrelsen visar dock att det har skett vissa förbättringar på detta område.

I fråga om tillgång på ändamålsenlig vård missgynnas kvinnorna konsekvent jämfört med männen när det gäller att få rekommenderad behandling för hjärtsvikt. Förståelsen för könsskillnader inom det kontroversiella området hjärtvård, samt hur dessa skillnader kan och bör analyseras, har dock ökat under senare år.

Risken att dö av en hjärtinfarkt har nästan halverats under de senaste tjugo åren, såväl för kvinnor som för män. Denna minskning i dödlighet beror på två saker: risken att utveckla en hjärtinfarkt har minskat, och chansen att överleva en hjärtinfarkt har ökat. Dödligheten i hjärtinfarkt och stroke har dock minskat mer bland män än bland kvinnor.

Strategiskt mål C 2

Stärka förebyggande program som främjar kvinnors hälsa

Förekomsten av mentalsjukdomar är högre bland kvinnor än bland män. 22 % av alla svenska kvinnor i åldern 16 och 84 år lider av sömnlöshet eller upplever ångslan, oro eller ångest. Motsvarande andel för män är ca 13 %. Självmord är orsaken till cirka 2,5 % av dödsfallen bland män och 1,1 % av dödsfallen bland kvinnor. Kvinnor gör däremot fler självmordsförsök än män. Kvinnor under 50 års ålder får oftare vård i samband med självmordsförsök än män i samma ålder. Kvinnor uppger att de känner mer ångslan, oro och ångest än män, i alla åldersgrupper. Socialstyrelsen rapporterar att

kvinnor upplever sömnbesvär och lätt eller svår ängslan, oro eller ångest, mer än en och en halv gång så ofta som män. Svår ängslan, oro eller ångest, huvudvärk och ständig trötthet är dubbelt så vanligt bland kvinnor. Depression är vanligare bland kvinnor än män. Medan 25 % av alla kvinnor beräknas behöva behandling för depression någon gång under livet är motsvarande siffra för männen endast 15 %. Den procentuella andelen unga kvinnor i åldern 16–24 som känner oro har ökat från 9 %, 1989 till 30 % år 2005. Motsvarande siffror för unga män har under samma tidsperiod ökat från 4 till 14 %. Självordsförsök bland unga kvinnor ökar också stadigt och fler flickor har problem med alkohol och drogmissbruk. Drygt en fjärdedel (26 %) av alla unga lesbiska kvinnor har försökt begå självmord, jämfört med 11 % av unga homosexuella män.

Det finns stora skillnader i behandlingen av manliga och kvinnliga missbrukare. Andelen kvinnor som av domstol tilldöms behandling för sitt missbruk ökar. Generellt sett har behandlingsmetoder, alternativ och anläggningar utformats efter mäns behov, men bör vidareutvecklas för att möta kvinnors särskilda behov. Kvinnor löper ökad risk för ökat missbruk, vilket tyder på att hälso- och sjukvården för kvinnor måste förbättras. Det har också noterats att det råder brist på kvalificerade behandlingsalternativ för kvinnor.

Våld i nära relationer begås nästan uteslutande av män mot kvinnor och barn. Enligt Socialstyrelsens uppskattning utsätts årligen ungefär 75 000 kvinnor i Sverige för våld i nära relationer. Dessutom drabbas främst kvinnor, som står för omkring 70 % av de rapporterade fallen, av våld och hot om våld på arbetsplatsen. En kvinna är mer utsatt för våld från en man hon står nära, vanligen en nuvarande eller före detta pojkvän, sambo eller make. Varje år dödas minst 16 kvinnor i Sverige till följd av att de utsatts för våld av en manlig släkting. Betydligt fler måste få sjukhusvård och/eller skydd av kvinnojourer. Kvinnojourerna bistod upp till 200 000 kvinnor och barn under 2008. Att upprepade gånger bli slagen, kränkt och hotad av någon du älskar eller har älskat och litat på har hälsoeffekter långt bortom fysisk skada. Kvinnor som utsatts för våld vittnar om att de lider svår skuld och skam, att de förlorar självkänslan, blir deprimerade och lider av ångest och sömnbesvär. Rädsla eller skam hindrar kvinnor från att söka hjälp omedelbart. Å andra sidan är det många kvinnor som söker indirekt hjälp genom hälso- och sjukvården, för symtom eller skador orsakade av våld. Omfattningen av mäns våld mot kvinnor är så stor att den kan betecknas som ett folkhälsoproblem.

Strategiskt mål C.3

Lansera initiativ som tar hänsyn till kvinnors behov inför sexuellt överförda sjukdomar, HIV/AIDS, och frågor om sexualitet och reproduktiv hälsa.

Den svenska regeringsrapporten om Beijing + 15 ger ingen information om implementeringen av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige. Detta trots kravet som anges i punkt 96 i handlingsplanen från Peking. I avsnittet anges att: "Kvinnors mänskliga rättigheter omfattar deras rätt till kontroll över den egna sexualiteten, att de själva fritt ska kunna bestämma över och ta ansvar i frågor som rör deras sexualitet, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa." I Sverige skall en gravid kvinna, som söker abort före utgången av graviditetens nionde vecka, själv kunna besluta om medicinsk eller kirurgisk abort. Men i själva verket kan hennes val begränsas på grund av långa väntetider. Om en gravid kvinna söker abort efter utgången av graviditetens artonde vecka måste hon göra en särskild ansökan hos Socialstyrelsen. Mer än 300 kvinnor och flickor per år, varav de flesta med särskilda behov, nekas abort. Detta förfarande är en allvarlig överträdelse av kvinnors och flickors reproduktiva rättigheter i Sverige.

Ett annat område, inom kvinnors och flickors reproduktiva rättigheter, som inte behandlas i den offentliga regeringsrapporten, är rådgivning och tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa, samt information och tjänster för ungdomar (punkt 93 i Beijing Platform for Action). Vi vet från många studier att omfattande sexualundervisning i skolan har positiva effekter på ungdomars inflytande över sin egen sexualitet och fortplantning. Tidigare i år har FN:s kommitté för barnets rättigheter

kritiserat Sverige för att inte tillräckligt hantera den allvarliga ökningen av sexuellt överförbara infektioner och oönskade graviditeter. Kommittén rekommenderade Sverige att tillhandahålla bättre sexualundervisning i skolorna.

Strategiskt mål C 4.

Främja forskning och sprida information om kvinnors hälsa

I dag finns en betydligt större medvetenhet ifråga om de olika effekter som läkemedel har på kvinnor respektive män. Under 2009 har Socialstyrelsen ordnat seminarier för att belysa risken med att ge äldre kvinnor överdoser. Läkemedel testas ofta på unga friska män och ges sedan i samma doser till sköra, äldre kvinnor. Resultatet är att många äldre kvinnor lider mer från effekterna av sina mediciner än från effekterna av sjukdom eller åldrande.

En uppföljande rapport från Socialstyrelsen visar att landstingens engagemang för jämställdhet inom vården tydligt ökat under senare år. Samtliga landsting hade år 2007 inkluderat mål om jämställdhet för vårdtagare i de allmänna policydokumenten, jämfört med ungefär hälften av landsting vid den förra kartläggningen år 2003. Arbetet med öppna redovisningar av vårdresultat och annan information verkar ha bidragit till större medvetenhet om betydelsen av att dela upp vård och verksamhetsstatistik på män och kvinnor. Hälften av landsting meddelar nu att de har särskilda indikatorer kopplade till jämställdhet i sitt arbete med uppföljningen av vården, under 2003 var det inga landsting som uppgav detta. Fler av landsting arbetar nu även med könsuppdelad statistik.

Våld mot kvinnor (D)*

Strategiskt mål D 1.

Vidta samordnade åtgärder för att förhindra och avskaffa våld mot kvinnor

En färsk regeringsrapport hävdar att det vidtas åtgärder för att mobilisera icke-statliga organisationer (NGO:s), d v s kvinnojourer och unga kvinnors kristelefonjourer. Men samtidigt som det stämmer att särskilda statliga medel årligen anslagits icke-statliga kvinnojourer sedan 2006, har ansökningsreglerna förändrats under 2007. Detta har inskränkt ansökningsmöjligheterna till att endast gälla kommunerna. Icke-statliga organisationer kan inte längre ansöka om fristående statliga medel. Det är kommunerna som ansöker om medlen, vilket betyder att de kan besluta huruvida de vill använda dem till att stödja lokala kvinnojourer, eller spendera dem på andra åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. 2007 gjordes en utvärdering av denna process som visar att även om ungefär hälften av de icke-statligt organiserade kvinnojourerna upplever att samarbetet med kommunen fungerat bra, har en tredjedel av jourerna upplevt problem i samarbetet, eller en total brist på sådant. I flera fall har kommunen inte ens ansökt om medel, vilket resulterar i att jourerna lämnats helt utan statlig finansiering.

2008 lade Brottsförebygganderådet (BRÅ) fram en rapport om polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer. Rapporten slog fast att andelen rapporterade fall som går vidare till rättegång skulle kunna ökas genom en förbättring av polisens utredningsarbete. De viktigaste faktorer som leder till att fall går vidare till rättegång är intervjuer med vittnen, omfattande dokumentation av skador och en stödjande attityd från polisen gentemot offret. Studien visade också på stora brister i polisens arbete och att en underlåtenhet att följa upp utredningar resulterat i att många fall aldrig gått till rättegång. I 25 % av alla de undersökta fallen fanns ett identifierat, namngivet vittne som aldrig intervjuats. 25 % av skadorna dokumenterades aldrig. Studien påvisade också en allvarlig diskriminering av kvinnor med invandrarbakgrund. Fall där offret är en första eller andra generationens invandrare har statistiskt sett mindre sannolikhet att gå vidare till rättegång.

Våld mot kvinnor är fortfarande inte ett obligatoriskt ämne i utbildningen av socialarbetare. Detta trots att det är ett av de vanligaste problem som en socialarbetare ställs inför. Situationen står i skarp kontrast till många icke-statligt organiserade kvinnojourer som ger sina volontärer en ingående, obligatorisk utbildning i dessa frågor. Regeringen säger i sitt svaromål att den inte kan kontrollera läroplanen för universitet och högskolor och därmed inte garantera att olika yrkesgrupper får tillräcklig utbildning.

De flesta skilsmässor initieras av kvinnan och som omfångsundersökningen (Slagen dam, 2001) om våld mot kvinnor påvisade anger en tredjedel av alla skilda eller separerade kvinnor våld eller hot från sin före detta man som skäl för att ansöka om skilsmässa/separation. År 1998 fick svenska familjedomstolar befogenhet att bevilja gemensam vårdnad, även om det stred mot av en av föräldrarnas önskan. Många genomförda studier visar att barn ofta placeras i gemensam vårdnad, eller hos fadern, trots att denne fysiskt misshandlat barnets mor eller till och med utsatt barnet för sexuella övergrepp. Barnombudsmannen fann i en undersökning från 2005 att domstolen i 43 % av alla vårdnadstvister under ett givet år gett gemensam vårdnad till en far som dömts för vålds- och/eller sexualbrott mot barnet eller modern. I 56 % av fallen tilldömdes fällda gärningsmän oövervakad umgängesrätt.

Dessa vårdnadstvister prövas enligt principer som skapats för icke-våldsamma föräldrar. Ofta utsätts barn, som av rädsla vägrar att besöka sina fäder, för polisens verkställande av vårdnadsarrangemang. Dessutom riskerar mödrar som stöttar sina barns vägran att förlora vårdnaden helt och hållet då de agerar mot domstolens beslut. Lagstiftningen ändrades 2006, som ett delsvår på hård kritik, men domstolsbesluten visar inte någon större förändring. Således kan våldsamma män använda vårdnads- och umgängeslagstiftning som ett sätt att bibehålla makten över kvinnor och barn och fortsätta att missbruka dem. I själva verket förhindrar lagstiftning (såsom den tillämpas av domstolarna) faktiskt kvinnor och barn från att kunna fly våldsamma män.

Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning har belysts av handikapprörelsen själva, med stöd av kvinnojourer. Ändå har inga resurser lagts på att utbilda volontärerna på jourer för misshandlade kvinnor i ämnet. Inte heller har kommunerna bidragit med några medel för att göra kvinnojourernas skyddslägenheter tillgängliga för kvinnor med funktionshinder.

Unga kvinnor med funktionsnedsättning är särskilt utsatta, men äldre kvinnors behov av skydd måste också utredas. Detta har inte gjorts i Sverige. Den nuvarande lagstiftningen bör ändras i enlighet med artikel 6 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lagstiftningen bör verka så att kvinnor med funktionsnedsättning skyddas från våld och att domstol, polis och åklagare är informerade, utbildade och har förmåga att stödja. Denna debatt har inte ens tagit sin början i Sverige.

Den politik och de lagar som berör våldtäkt och sexuella övergrepp har diskuterats mycket i Sverige under senare decennier, vilket också resulterat i flera lagändringar. Enligt en rapport från 2009 toppar Sverige listan över länder i Europa ifråga om antalet rapporterade våldtäkter per invånare. Samtidigt har vi en låg andel fällande domar. I april 2005 kom den nya svenska lagen om sexualbrott att vidga den juridiska definitionen av våldtäkt till att omfatta flera olika rättsakter, såsom att utnyttja någon i hjälplöst tillstånd. Det är inte längre tillräckligt att den sexuella akten ägde rum utan samtycke för att den ska leda till en fällande dom.

1998 upprepade Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter (ECHR) att EU:s medlemsstater, enligt artikel 3 och 8 i Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter, är skyldiga att kriminalisera och effektivt lagföra alla sexuella handlingar som utförts utan samtycke, även om offret inte gjort fysiskt motstånd. I strid mot denna skyldighet föreskriver svensk lagstiftning fortfarande förekomsten av våld. Sverige måste snarast anta en lag som kräver att förövaren, i de fall då han använder samtycke som försvar, kan bevisa att han har vidtagit rimliga åtgärder för att säkerställa att

hans sexuella partner varit överens med honom (liknande den brittiska lagstiftningen om våldtäkt från 2004). Detta skulle öka antalet fällande domar och framförallt få en normerande effekt, d v s att sex skall vara en ömsesidig handling mellan samtyckande personer.

Rapporter visar att antalet våldtäkter ökar i Sverige och i motsats till situationen i andra europeiska länder anmäler många unga svenska våldtäktsoffer brottet till polisen. Åldern hos klaganden har förändrats. Exempelvis har medianåldern hos brottslingar i s.k. date rape mål under 2000-talet sjunkit från 27 till 22 år. Under 2008 rapporterades totalt 5 446 våldtäkter, varav 262 ledde till en fällande dom. Tyvärr är det uppskattade antalet icke rapporterade våldtäkter fortfarande högt. Trots att anmalingarna ökat under senare år, uppskattar brottsförebygganderådet (BRÅ) att endast cirka 20 % av alla våldtäkter anmäls.

För att minska våldet i samhället i allmänhet, och mäns våld mot kvinnor i synnerhet, måste Sverige påbörja ett förebyggande arbete med pojkar och män, vilka utgör de potentiella och faktiska brottslingarna. I den här frågan kommer regeringens handlingsplan mot mäns våld inte med några konkreta åtgärdsförslag, utan fokuserar bara på individuell personnivå. Därutöver saknar den könsmaktsanalys.

Strategiskt mål D 2.

Studera orsakerna till våld mot kvinnor och följderna därav samt effektiviteten hos förebyggande åtgärder

Den svenska regeringen har avsatt offentliga medel för olika projekt som syftar till att avskaffa våld mot, och handel med, kvinnor. Men trots att det finns pågående projekt i landet på temat våld mot kvinnor med funktionsnedsättning bedrivs ingen forskning på ämnet. Dessutom finansieras projekten, med ett undantag, inte av regeringen. De resurser som finns tillgängliga för projekt om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning kommer huvudsakligen från Allmänna arvsfonden; en statlig stiftelse med syfte att främja projekt inom handikappområdet och för ungdomar.

Strategiskt mål D 3.

Avskaffa människohandel med kvinnor och stödjande offer för våld i samband med prostitution och människohandel

1999 antog Sverige, som första land i världen, en omfattande lagstiftning som förbjöd köp av sexuella tjänster. Lagstiftningen var särskilt nyskapande eftersom den var fast förankrad i principerna om jämställdhet och uppmärksammade att prostitution är våld mot kvinnor och att prostitutionen därför strider mot internationellt vedertagna principer om integritet och värdighet som mänskliga rättigheter. Bakom initiativet att kriminalisera köp av sexuella tjänster stod svensk kvinnorörelse.

Brottsrubriceringen omfattar inköp av alla slags sexuella tjänster, oavsett om de köps på gatan, på bordeller, eller någon annanstans. Försök till att köpa sexuella tjänster är också straffbart. De som prostituerar sig (varav majoriteten är kvinnor) blir varken kriminaliserade eller utsatta för förvaltningsstraff. De har dessutom rätt till tjänster som ger dem möjlighet att lämna prostitutionen och fortsätta sina liv utan att behöva utsättas för våld. Sedan lagstiftningen trädde i kraft har antalet individer som rekryterats till prostitution minskat, nästan 2 000 män har gripits, och andelen svenska män över 18 år som har köpt någon form av sexuell tjänst har gått ned från 13,6 %, 1996 till 7,8 % 2008. Dessutom har, enligt den nationella rapportören om människohandel, ett effektivt genomförande av lagstiftningen lett till att Sverige inte längre är en attraktiv marknad för människohandlare.

Särskilt öronmärkta medel har frigjorts för att utveckla och genomföra omfattande utbildningar av polis och åklagare, om implementering av riktlinjer och lagstiftning som berör prostitution och

människohandel. Detta har lett till en stor mängd utredningar och åtal av köpare, människohandlare och kopplare. Dessutom har man lagts stor vikt vid att förmedla information till dem som utanför Sveriges gränser visat intresse för svensk politik och lagstiftning om prostitution och människohandel. Detta har inspirerat flera andra länder, i och utanför Europeiska unionen, att genomföra förändringar. Som exempel kan nämnas att Norge och Island (2009), Sydafrika (2007) och Sydkorea (2003) implementerat liknande lagar med liknande positiva resultat.

År 2008 utsåg den nuvarande regeringen en expertkommitté som skulle utvärdera implementeringen och effekterna av den lagstiftning som straffar köp av sexuella tjänster. Utvärderingen tar sin utgångspunkt i att köp av sexuell tjänst ska vara kriminaliserat. Utskottets rapport kommer att läggas fram under 2010. På grund av vissa uttalande som regeringsnära lagstiftare gjort på senare tid är den svenska kvinnorörelsen bekymrad över att regeringen kommer att föreslå en differentierad lagstiftning som stöder den felaktiga uppfattningen att någon som köper sexuella tjänster av ett offer för gränsöverskridande människohandel ska få ett hårdare straff än om han köper och utnyttjar ett offer för lokal prostitution.

Ett annat problem som kvinnorörelsen ser allvarigt på är den bristande finansieringen av organ som stöder offer för prostitution och människohandel. Trots löftet om att öka finansieringen till grupper och organisationer som erbjuder stödjande program och hjälp till människor som försöker ta sig ur prostitution, har regeringen ännu inte bistått med några medel. Kvinnorörelsen är också bekymrad över domstolarnas bristande brottsofferfokus. I en rättegång som avhandlar inköp av sexuell tjänst eller koppleri (vilket i första hand är ett brott mot staten) betraktas inte de personer som utnyttjats genom prostitutionen som brottsoffer. I stället ses de som vittnen, vilket effektivt utestänger dem från juridiskt stöd och möjlighet till ekonomisk ersättning. Detta är dock inte fallet enligt den lagstiftning som kriminaliserar människohandel (som i första hand är ett brott mot en person).

Kvinnor och väpnade konflikter (E)*

I rapporten till FN/ECE redogjorde Sverige endast för strategiskt mål E 1.

Strategiskt mål E 1.

Öka kvinnors medverkan i konfliktlösning på beslutsfattande nivå och skydda kvinnor som lever i förhållanden av väpnade och andra konflikter eller under utländsk ockupation

År 2000 antog ett enigt äkerhetsråd resolution 1325, vilket satte kvinnor, fred och säkerhet på den internationella säkerhetspolitiska agendan. Resolutionen är ett av de viktigaste verktygen för implementering av den politiska dagordningen som antogs i Pekingplattformen 1995. Resolutionen går dock inte så långt som Pekingplattformen i fråga om behovet av att flytta vikten i säkerhetsfrågor; från militära lösningar till civila metoder och förebyggandet av väpnade konflikter. Viktigt att påpeka är att kvinnors förmåga att fostra till fredskultur inte framhålls.

2009 antog Sverige den andra nationella handlingsplanen för resolution 1325. Handlingsplanen är ett svagt instrument med vagt språk som både saknar mekanismer för ansvarsskyldighet och instrument för att främja implementering. Den nationella handlingsplanen saknar också särskilda budgetanslag och tidsangivelser ifråga om när de föreslagna åtgärderna skall genomföras.

Den nationella handlingsplanen anger (kvantitativt eller kvalitativt) inga mätbara mål och gör heller inga tydliga prioriteringar. Framförallt finns varken bevaknings- eller kontrollmekanismer för resultatbedömning, vilket skulle säkerställa ansvarsskyldighet. Mer specifikt kopplas inga speciella ansvarsområden till departementen, vilket gör det svårare att kontrollera om någon åtgärd har vidtagits. Fokus ligger på hur resolution 1325 kan användas av militära institutioner. Den är inte en

grund för civila initiativ till fredsskapande och inbegriper inte kvinnor i civilsamhället i dessa processer i tillräcklig grad.

Det är också anmärkningsvärt att implementeringen av resolution 1325 förvaltas av ministern för internationellt utvecklingssamarbete, snarare än av ministern med ansvar för fred, säkerhet och mänskliga rättigheter, d.v.s. utrikesministern. Det skulle skicka en tydlig signal om det värde Sverige fäster vid frågan om ansvaret flyttades över på utrikesministern.

Strategiskt mål E 2.

Minska överdrivna militärutgifter och kontrollera tillgången på krigsmateriel

Det är positivt att den svenska regeringen har lovat att ge omfattande bistånd. Det är dock viktigt att granska samstämmigheten mellan olika svenska riktlinjer och åtgärder. Biståndet bör t.ex. analyseras mot bakgrund av försäljningen av vapen från Sverige, samt eventuellt kontraproduktiva åtgärder som vidtagits av den svenska regeringen.

Ett exempel på svensk politik och agerande är samarbetet med Pakistans regering. I juni 2006 fullbordade Sverige en omfattande vapenaffär med Pakistan. Affären omfattade försäljningen av Saabs militära radarsystem, Erieye. Vapenaffären är värd tolv gånger så mycket som Pakistan spenderar på vatten och sanitet varje år. Mellan 2004 och 2008 har Sverige exporterat vapen till Pakistan för 27 miljoner US-dollar, samtidigt som biståndet till Pakistan fasats ut.

Mellan 2000 och 2007 var Sverige världens 8:e största vapenleverantör till utvecklingsländer. Under denna period exporterades svenska vapen för totalt 2,9 miljarder US-dollar, vilket placerade Sverige strax efter USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Tyskland och Israel.

Under 2008 uppgick världens totala kostnader för militära utgifter till 1 226 miljarder US-dollar. Den uppskattning som gjorts av millennieprojektet, vilket beställts av FN:s generalsekreterare med stöd av FN:s utvecklingsgrupp, visar att det totala utvecklingsbistånd som krävs för att uppnå millennieutvecklingsmålen uppgick till 135 miljarder US-dollar under 2006 och att det kommer att öka till 195 miljarder US-dollar år 2015, d.v.s. ca 16 % av världens militära utgifter.

I stället för att försöka begränsa den globala militarismen och vapenhandeln genom att minska vapenexporten, gör den svenska försvarsministern motsatsen. Under 2009 publicerade försvarsministern, i en stor affärstidning, en artikel som la fram ett förslag till en statlig myndighet med uppgift att stödja svensk vapenexport, vilket i praktiken skulle skapa en skatteunderstödd lobbyagentur för svensk vapenförsäljning.

Sverige har länge varit ledande i det internationella arbetet för nedrustning. Detta har dock förändrats under senare år. I uppenbart syfte att skydda sina egna klusterbomber, BK90, försenade Sverige sitt stöd och undertecknandet av konventionen mot klustervapen. Klusterammunition utgör ett stort humanitärt problem. Nästan alla (98 %) av offren för klustervapen är civila och nästan hälften (40 %) är barn. Sverige var ett av de 96 länder som undertecknade konventionen mot användning av klustervapen den 3:e december 2008 i Oslo, men konventionen har ännu inte ratificerats. Under sitt ordförandeskap i EU vidtog Sverige inga initiativ i frågan om klustervapen.

I internationella forum för kärnvapenedrustning har Sverige varit tyst. En orsak till Sveriges nya inställning till kärnvapen kan vara att EU talar för Sveriges räkning och att två EU-medlemsstater, Storbritannien och Frankrike, är kärnvapenstater.

Strategiskt mål E 3.

Främja icke-våldsformer för konfliktlösning och minska kränkningarna av mänskliga rättigheter i konfliktsituationer

Den svenska regeringen har inte vidtagit några initiativ för att främja ovanstående mål. De fredsbevarande uppdrag runt om i världen som inriktat sig på att förhindra handel med kvinnor och flickor för sexuella ändamål har upphört. Sverige är ett av få länder med genomdrivbar uppförandekod, samt lagstiftning som förbjuder fredsbevarande trupper att köpa sexuella tjänster. Denna aspekt borde ha betonats och använts som ett positivt exempel av Sverige i internationella sammanhang, under den av verksamhetstid som nu granskas.

Strategiskt mål E 4.

Främja kvinnors bidrag för att gynna en fredskultur

Kvinnoorganisationer som arbetar för fred kan få finansiering från regeringen, men det belopp som ges till dessa organisationer är en spottstyver jämfört med de bidrag som går till pro- och paramilitära organisationer, samt till försvarsbudgeten.

När det gäller regeringens bristande intresse för att involvera kvinnorna i detta arbete, bör följande exempel gällande utrikesminister Carl Bildt nämnas:

Stiftelsen Kvinna till Kvinna har granskat uttalanden, tal, artiklar, pressmeddelanden och blogginlägg från utrikesministern under två perioder 2008 och 2009. I de sju artiklar som då skrevs av ministern nämndes orden "kvinna" och "jämslällldhet" en enda gång under vardera perioden. Av hans 508 blogginlägg nämns ordet "kvinna" sju gånger och ordet "jämlighet" en enda gång. Under tidsperioden producerade Bildt 240 pressmeddelanden i vilka orden "kvinna" och "jämslällldhet" nämns två gånger vardera. Inte i något av dessa sammanhang nämner han kopplingen mellan kvinnor, fred och säkerhet. Kvinnors rättigheter nämns aldrig som en kärnfråga, utan endast som kompletterande information.

Kvinnor och ekonomin (F)*

Strategiskt mål F 1.

Främja kvinnors ekonomiska rättigheter och oberoende, inklusive tillgång till sysselsättningsskälga arbetsvillkor och kontroll över ekonomiska resurser

Som framgått av kapitlet om kvinnor och fattigdom har kvinnors ekonomiska rättigheter och oberoende, inklusive tillgång till arbete, fullgoda arbetsförhållanden och möjligheter att bestämma över egna tillgångar förbättrats för vissa grupper av lönearbetande kvinnor, men inte för andra. Idag förvärvsarbetar majoriteten av alla kvinnor i arbetskraften heltid och har därmed ökat sin ekonomiska självständighet. Under krisen på 1990-talet minskade graden av förvärvsarbetande kvinnor (och män), men denna har åter stigit. I mitten av 2000-talet var andelen förvärvsarbetande uppe på 81 % (män 87 %), vilket dock fortfarande är lägre än under 1991. Fler kvinnor än män har tillfälliga anställningar, obekväml arbetstid och en ökande grad splittrade arbetstider.

Jämställdhetspolitiska utredningen kom fram till att arbetslinjen måste rustas upp för att uppfylla målen för svensk jämställdhetspolitik. Undersökningen menade att kvinnornas arbetslinje brutits under krisen på 1990-talet genom "osynliga kontrakt" mellan stat, arbetsgivare och individ och att kvinnor tvingas söka individuella lösningar på strukturella problem – lösningar som betalas av kvinnorna själva och skadar deras ekonomiska status. Regeringen har lagt fram "arbetslinje"-principen som ett medel för att bekämpa arbetsmarknaden utslagning. Denna princip har genomförts på ett sådant sätt att den sätter press på enskilda individer genom att frånta dem delar av deras "osynliga kontrakt", som långtidssjukskrivning, deltidssjukskrivning eller deltidslöshetsersättning (en situation som nästan uteslutande berör kvinnor). Däremot gör den ingenting för att påverka de strukturella villkoren.

36 % av alla kvinnor i arbetskraften arbetar deltid. Här har inte skett några förändringar under de senaste åren, vilket tyder på en könsstrukturerad arbetsmarknad. Deltidsarbete är fortfarande en norm i sektorer som domineras av kvinnor. Men kvinnor förväntas dessutom vara nöjda med deltidjobb på arbetsplatser där män har tillgång till heltidsarbete. Antalet utbetalade sjukpenningdagar har nyligen gått ned men är fortfarande högre bland kvinnor än bland män, särskilt bland kvinnor som arbetar deltid i kommunerna. Som förklaring betonar forskarna att dessa kvinnor saknar kontroll över sina arbetsvillkor, samt att de upplevt nedskärningar av antalet anställda – utan motsvarande nedskärning av arbetsbörda. Jämställdhetspolitiska utredningen föreslog vidare att ansträngningar bör vidtas för att öka förståelsen för dessa gruppers arbetslivsvillkor i ljuset av de förändringar som sker inom ekonomin och utifrån deras arbetslivsmönster. Dessa förslag har inte agerats på.

Regeringen har fokuserat på behovet av inköpta hushållstjänster som ett sätt att öka möjligheten för kvinnor att vara mer engagerade i förvärvsarbetet. Detta tyder på att den tid som ägnas åt obetalt hemarbete antas vara det främsta hindret för en ökad sysselsättningsgrad. Resultatet, som SCB ett år efter reformens genomförande visar, är att skattereduktion för hushållsnära tjänster använts av 46 000 personer (26 000 kvinnor och 20 000 män), d.v.s. 0,6 % av skattebetalarna har utnyttjat möjligheten att köpa in hushållsnära tjänster. Den svenska arbetskraften består av ungefär 2,15 miljoner kvinnor och 2,4 miljoner män. Den största enskilda grupp som använt sig av reformen är pensionärer över 75 år. Var tredje användare är pensionär. Skattereduktion för hushållsnära tjänster har främst använts av höginkomsttagare som bor i rika kommuner. Välmående områden som Danderyd, Lidingö, Täby och Lomma ligger i topp på listan medan mindre välbärgade områden som Gällivare, Skinnskatteberg och Storuman ligger längst ner. Här har endast 0,05 % utnyttjat reformen. De yngre personer som använt reformen verkar vara personer som redan jobbar heltid, eller par som redan tidigare gått ned i arbetstid och nu fick betalt för det. Argumentet att privata hushållstjänster skulle minska den svarta marknaden och skapa nya "vita" jobb har utvärderats av Statistiska centralbyrån. Utvärderingen har visat att ca 1000 arbetstillfällen har skapats genom reformen. Hur många av dessa jobb som är nya är dock osäkert, eftersom en del av de personer som använder sig av rätten till skattesänkningar redan hade "vit" inhyrd hjälp i hemmet.

Strategiskt mål F 2.

Underlätta kvinnors lika tillgång till resurser, sysselsättning, marknader och handel.

De insatser som skall underlätta kvinnors lika tillgång till resurser, arbete, marknad och handel har varit klena. Det finns initiativ och program, men inga resultat. Lantbrukarnas riksförbund (LRF), visade i en studie att kvinnor har sämre förutsättningar i alla avseenden. Trots målet om livslångt ekonomiskt oberoende för kvinnor och män, vilket är avgörande i svensk jämställdhetspolitik, tas denna fråga inte upp i artikeln om kvinnor och fattigdom i den svenska uppföljningen av rapporten. Sverige drabbades av en ekonomisk kris på 1990-talet, samt ytterligare en global kris under 2000-talets mitt. I båda dessa kriser tenderar samma grupper vara de mest utsatta. Detta eftersom förhållandena före 1990-talskrisen inte återställdes, sitter nu dessa grupper på en ännu svagare position än för fem år sedan. Dessa grupper domineras av kvinnor. Kvinnors tillgång till eget kapital är fortfarande lägre än männens. Kvinnor som förvärvsarbetar äger ungefär hälften så mycket som män i samma kategori. Av det totala kapitalet i Sverige äger männen 67 % och kvinnorna 33 %. Rikedomen är ojämnt fördelad mellan kvinnor och män. I alla kommuner i Sverige har män i genomsnitt större tillgångar.

Strategiskt mål F 3.

Tillhandahålla kvinnor särskilt kvinnor med låg inkomst affärshjälp och utbildning, samt tillgång till marknaden, information och teknik

Handlingsplanen kräver att regeringen tillhandahåller yrkesutbildning och marknadstillträde, information och teknologi, särskilt för kvinnor med små inkomster. Men studier genomförda i början av 2000-talet visade att kvinnor i arbetsmarknadsprogram gick kortare och billigare kurser än män och de ledde inte vidare till anställning. Detta är en bestående trend och Försäkringskassan har upptäckt samma mönster. Mer intensiva åtgärder har riktats mot männen. Arbetslösa kvinnor uppmuntras att starta småföretag som en del av de arbetsmarknadspolitiska insatser som ska minska arbetslösheten men utan någon verklig möjlighet att bli framgångsrika. När de sedan tvingats att lägga ner verksamheten hamnar de utanför arbetsmarknadsförsäkringen och har låneskulder. Initiativ för att främja kvinnors företagande har ännu inte gett resultat, trots att regeringen betonat den växande möjligheten för kvinnor i vården att starta eget inom det egna yrkesområdet. Äldreomsorgen är en växande sektor, men affärsområdet tycks gynna stora internationella företag framför småföretag drivna av kvinnor. Andelen kvinnor på höga positioner och i styrelser inom näringslivet ökar inte längre. Regeringen har avvisat lagstiftning som ett sätt att sätta press på stora företag.

Strategiskt mål F 4.

Stärka kvinnors ekonomiska förmåga och kommersiella nätverk

Att förstärka kvinnornas ekonomiska förmåga och kommersiella nätverk är en fråga som ofta betonats av regeringen. 100 miljoner kronor har satsats på kvinnligt företagare, men ännu har detta inte visat resultat. Att satsa på kvinnliga ambassadörer för att främja kvinnors företagande har inte varit ett program med möjlighet att ändra rådande kreditmekanismer.

Strategiskt mål F 5.

Avskaffa yrkessegregation och alla former av diskriminering i arbetet

Handlingsplanen håller regeringarna ansvariga för eliminering av könssegregation i yrkeslivet och alla former av diskriminering på arbetsmarknaden. Denna fråga har tagits upp i många år, ändå råder fortfarande segregation. 56 % av kvinnorna och 36 % av männen, av alla anställda i åldern 20–64 år, arbetar inom de 30 mest förekommande yrkena. Av dessa är endast sju yrken jämställda, d.v.s. 40–60 % av vardera könet. Kvinnor söker sig långsamt till mansdominerade yrken och utbildningar, men motsvarande utveckling syns inte bland männen. Segregation är också vertikal. Inom alla sektorer har männen fortfarande större möjligheter till höga poster, även om antalet kvinnor har ökat. Trots kvinnors högre utbildningsnivå råder även löneskillnader. I själva verket tenderar kvinnor att vara överkvalificerade för sina tjänster medan motsatsen gäller för män. Unga kvinnor diskrimineras när de under arbetsintervjuer får frågan om de planerar att skaffa barn och andelen unga kvinnor som saknar anställningstrygghet är hög.

Strategiskt mål F 6.

Främja samordning av arbete och familjeansvar för kvinnor och män

Att främja harmonisering av arbete och ansvar för familjen mellan kvinnor och män är viktigt i jämställdhetspolitiken. En statlig utredning föreslog att vårdnadsbidraget borde delas upp i tre delar, för att öka mäns ansvar för sina barn. Feminister har hävdats att föräldraledigheten bör delas lika mellan föräldrarna. Kvinnor använder 80 % av hela den gemensamma föräldraledigheten. Detta skadar inte bara deras löneutveckling och gör dem till en riskabel satsning för arbetsgivare, det stärker även normen om att barn är kvinnornas, och inte båda föräldrarnas, ansvar. Regeringen har avvisat krav på en individualisering av föräldraledigheten. Istället har en jämställdhetsbonus införts för att uppmuntra den förälder med högst inkomst att utnyttja föräldraledigheten. I juli 2008, ett år efter att reformen införts, visade siffrorna att ett totalt antal av 26 personer sökt bonus varav sex beviljats detta. Reformen har inte varit effektiv. En annan reform som regeringen infört är det

frivilliga kommunala vårdnadsbidraget om upp till 3000 kr per månad under förutsättning att offentlig barnomsorg inte används samtidigt. I korthet kan den reformen beskrivas som ett ekonomiskt incitament för kvinnor som inte har tillgång till arbetsmarknaden, främst invandrarkvinnor, att hålla sig borta från arbetsmarknaden. Reformen går helt emot "arbetslinjen".

Kvinnor utför merparten av det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet i familjen. Detta gäller särskilt för kvinnor med lågavlönade deltidsarbeten. Denna trend påbörjas ofta när familjen får barn och blir sedan ett mönster. I samband med att den offentliga omsorgen skurits ner verkar kvinnorna också få växande ansvar för vården av den äldre generationen. Den mesta vården av äldre personer utförs av deras likaledes äldre makar som redan är pensionärer, men allt fler kvinnor börjar nu gå ner i arbetstid för att kunna klara av bördan av föräldrar som behöver stöd. Demografiska förändringar och minskade offentliga utgifter leder till förändrade strukturella mönster som enskilda kvinnor måste klara av.

Kvinnors makt och beslutsfattande (G)*

Strategiskt mål G 1.

Vidta åtgärder som garanterar kvinnor jämställdhet vid tillgång till och fullständig medverkan i maktstrukturer och beslutsfattande

Den svenska regeringen består av 45 % kvinnor och 55 % män. Dock stämmer inte maktfördelningen inom regeringskansliet med den till synes jämlika könsfördelningen. De mest inflytelserika ministerposterna – statsministern, finansministern, försvarsministern och utrikesministern – innehas alla av män. Detsamma gäller positioner som statssekreterare (inklusive kabinettssekreterare), där endast 32 % är kvinnor medan 68 % är män. Många utskott, inklusive finans-, försvar-, skatte-, utrikes- och justitieukskottet, leds av män, vilket gör maktfördelningen än mer ojämlig.

Kvinnorna har fortfarande huvudansvaret för vård av barn och åldrande föräldrar. Föräldraledigheten delas inte lika. Endast 20 % av papporna utnyttjar sin rätt till betald föräldraledighet och eftersom kvinnorna stannar hemma för att ta hand om barn, blir de diskriminerade på arbetsmarknaden.

Efter familjebildning har kvinnor inte samma karriärmöjligheter som män, inte heller ökar deras löner i samma takt som männens. Regeringen har klargjort att de inte kommer att vidta några åtgärder för att tvinga eller ens uppmuntra pappor att ta större ansvar för vården av sina barn.

På grund av den nuvarande ekonomiska krisen drar kommuner och landsting ned på sina utgifter för sociala omsorger och bidrag. Detta innebär att kvinnor måste bära ett större lass ifråga om att ta hand om barn och gamla föräldrar. Eftersom kvinnor tjänar mindre än män under sin livstid får de det dessutom svårare som pensionärer. Ofta tvingas de vara beroende av en make, sina barn eller samhället, istället för att vara ekonomiskt oberoende.

Inom den privata sektorn består företagsstyrelserna till 14 % av kvinnor, varav endast 3 % är VD:ar och ordföranden.

Regeringen har klargjort att de inte ämnar implementera artikel 4 i CEDAW som åtgärd för att öka antalet kvinnor i ledande positioner. Kvinnorörelsen arbetar för att en lag, liknande den som gått igenom i Norge, skall göra det obligatoriskt för bolagstopparna att utgöras av totalt 40 % kvinnor.

Institutionella mekanismer som stärker kvinnors ställning (H)*

Strategiskt mål H 1.

Skapa eller förstärka nationella mekanismer och andra regeringsorgan

Regeringen ansvarar för att skapa och förstärka nationella mekanismer och andra statliga organ som skall främja jämställdhet. Dessa organ har istället blivit svagare. Regeringen vill uttryckligen inte styra när det kommer till jämställdhet, möjligen på grund av att åsikterna går isär inom den borgerliga alliansen som för närvarande har makten. Jämställdhetspolitiken lämnas därför utan formella organ, lagstiftning och myndigheter som främjar jämställdhet. Den nya lagen om likabehandling har hittills levt upp till alla förhållanden ifråga om dess ineffektivitet för jämställdhetsarbetet. Positiva nyheter under 2006 var att regeringen höjde jämställdhetsbudgeten tiofaldigt till 400 miljoner kronor per år. Mer negativt är det faktum att det inte fanns några tydliga målsättningar för vad som ska uppnås med pengarna. 140 miljoner kronor gick till jämställdhetsintegrerande verksamhet i kommuner och regioner i syfte att uppnå hållbar jämställdhet. Dessa åtgärder verkar vara framgångsrika (verksamheten är fortfarande igång). Eventuellt är de 400 miljoner kronorna ett kort mellanspel då indikationer finns på att budgetpropositionen för 2011 kommer att minska anslaget till 35 miljoner. Regeringen hävdar att grundläggande förändringar i förvaltnings- och kapacitetsuppbyggnad är, eller bör vara, genomförda under de senaste fyra åren och att utgifterna för jämställdhetspolitiska insatser därför kan skäras ned. Enligt en analys som helt saknar maktperspektiv bör den fortsatta utvecklingen utgå från konsulter som finansieras med vanliga medel.

Strategiskt mål H 2.

Integrera jämställdhetsperspektiv i lagstiftningen, i den offentliga politiken, i program och projekt

Integrering av jämställdhetsperspektiv i lagstiftning, statlig policy, statliga program och projekt som anges i regeringens proposition 2005/2006 har inte genomförts. Planen för jämställdhetsintegrering i regeringskansliet kommer att fortsätta fram till slutet av 2010, men undersökning av indikatorer visar att det inte görs. Ett projekt inriktat på kapacitetsuppbyggnad för tjänstemän i regeringskansliet visade tydligt att deras tolkning av situationen var att det finns ett bristande intresse från regeringen. Jämställdhetslagen ingår nu i diskrimineringslagen. Att ha en jämställdhetsplan är obligatoriskt endast för arbetsplatser med 24 eller fler anställda, vilket innebär att endast 1 % av alla företag berörs. Kartläggning av löneskillnader behöver inte göras mer än vart tredje år. Och fortfarande har Sverige ingen lagstiftning om jämställdhetsintegrering. I instruktionerna till myndigheter nämns jämställdhet, men för att detta skall bli ett effektivt verktyg måste departementen visa ett större intresse i diskussioner med instansernas generaldirektörer.

Strategiskt mål H 3.

Producera och sprida data och information som uppdelats på kön för planering och utvärdering

SCB har försett Sverige med könsuppdelad data sedan 1984. När det finns könsuppdelad statistik är det av största vikt att denna används för att på alla upptänkliga sätt utvärdera politiska initiativ och resultat. Detta är grunden för jämställdhetsintegrering. Det är mycket beklämmande att regeringen i vårbudgeten 2009 presenterar den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken utan någon som helst könsuppdelad statistik. Att söka på myndigheternas webbplatser för information om jämställdhetsfrågor lämnar en lika besviken.

Kvinnors mänskliga rättigheter (I)*

Strategiskt mål I 1.

Främja och skydda kvinnors mänskliga rättigheter genom full tillämpning av alla instrument för mänskliga rättigheter, särskilt konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor

Under 2009 slogs alla Sveriges olika diskrimineringsombud samman till en enda kropp, vid namn Diskrimineringsombudsmannen. Den enda ombudsman som kvarstår utanför detta organ är Barnombudsmannen. Istället för att se diskriminering av kvinnor som en separat fråga jämförs den nu med alla andra former av diskriminering. Det är kvinnorörelsen fasta övertygelse att det bör finnas en oberoende diskrimineringsombudsman som handlägger frågor om diskriminering av kvinnor. Denna ombudsman bör agera vakthund och försäkra att varje kvinnas rättigheter försvaras i enlighet med CEDAW och Pekingplattformen, samt bekämpa diskrimineringen av kvinnor inom andra diskriminerade grupper, såsom personer med funktionsnedsättning, personer med en annan etnisk bakgrund samt personer med annan sexuell läggning.

Kvinnor är inte en minoritet, utan en majoritet.

Den svenska regeringsrapporten nämner inte ens ratificeringen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), eller artikel 6 som handlar om kvinnor med funktionsnedsättning. Istället för att rapportera om standardregler bör regeringen, enligt CEDAW och CRPD, bedöma statusen hos kvinnor med funktionsnedsättning. I rapporter från regering och myndigheter nämns inte kvinnor med funktionsnedsättning, eller män med funktionsnedsättning, istället hänvisas alltid till "personer med funktionshinder" alternativt "funktionshindrade". I sin handlingsplan för mäns våld mot kvinnor, vilken precis som titeln antyder gör "kvinnor" till offer, osynliggör regeringen de kvinnor med funktionsnedsättning genom att endast hänvisa till dem som "personer med funktionshinder". Detta kommer att få allvarliga konsekvenser för implementeringen av positiva åtgärder riktade till kvinnor med funktionsnedsättning.

Enligt statistik från handikapprörelsen är kvinnor med funktionsnedsättning mer högt utbildade än män med funktionsnedsättning, ändå har de sämre tillgång till arbete. De kvinnor som arbetar är mindre benägna att arbeta heltid, samt har lägre lön jämfört med andra grupper, inklusive män med funktionsnedsättning. De har också sämre tillgång till stödtjänster och tekniska hjälpmedel, samt större svårigheter att få personliga assistenter, teckenspråkstolkar, tillgängliggjord information, tillgängliga byggnader och anläggningar, samt tillgång till guider eller annat stöd, än män med funktionsnedsättning. Dessutom lider kvinnor med funktionsnedsättning av sämre hälsa jämfört med alla andra grupper i samhället, både mentalt (på grund av diskriminering) och fysiskt, eftersom kvinnor i allmänhet har mindre tillgång till en god vård jämfört med män.

Av det statliga betänkandet framgår inte att någonting görs för att garantera att stödtjänster kommer att tillhandahållas kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, inte heller att det görs något för att säkerställa att dessa tjänster kommer att utvecklas med hänsyn till de särskilda behoven hos kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Myndigheterna har aldrig ens gjort några ansatser för att undersöka hur kvinnor och flickor med funktionsnedsättning skulle vilja ha sina stödtjänster. Det är också ett faktum att män med funktionsnedsättning får högre kvalitet på sina stödtjänster än sina kvinnliga motsvarigheter, inklusive tillgång till bättre tekniska hjälpmedel.

I maj 2009 lade regeringen fram förslaget att ändra LVM (Lagen om vård av missbrukare i vissa fall). Dessa förändringar skulle göra det möjligt att döma en gravid kvinna till tvångsvård, för att förhindra skador på fostret.

Nuvarande lagstiftning tillåter redan internering av missbrukare som löper "allvarlig risk att skada sig själva eller andra". Med detta förslag skulle det vara möjligt att internera en kvinna av det enda skälet att hon är gravid och missbrukar, även om hennes missbruk är inte är en allvarlig risk för henne själv eller andra. Ändringen skulle göra fostret till ett rättssubjekt. Därför står den i direkt strid med svensk abortlag, som bygger på kvinnans rätt att besluta över sin kropp under graviditeten. Den föreslagna ändringen skulle äventyra hälsan hos gravida missbrukare eftersom den skulle avskräcka henne från att söka mödravård. I stället bör regeringen anslå särskilda medel till frivillig mödravård för gravida missbrukare.

Kvinnor med alkohol och/eller narkotikaproblem får inte den vård de behöver för att leva ett liv utan missbruk. Det finns få institutioner som enbart behandlar kvinnor. En majoritet av de missbrukande kvinnorna har misshandlats och våldtagits och är i behov av stödsamtal. Istället betraktas de enbart som kvinnor med narkotikamissbruk och inte som brottsoffer.

Strategiskt mål I 3.

Uppnå förmågan att tillgodogöra sig juridiska texter

Genusmedveten utbildning i mänskliga rättigheter för offentliganställda tjänstemän, inklusive poliser, militärer, fångvaktare, hälso- och sjukvårdspersonal, socialarbetare, personer som arbetar med migrations- och flyktingfrågor samt för lärare på alla nivåer i utbildningssystemet, är inte obligatoriskt, men bör vara det för att säkerställa deltagandet. Likaså bör regeringen säkerställa obligatoriskt deltagande i liknande kurser för domare och parlamentsledamöter, så att de bättre kan utöva sitt offentliga ansvar och motverka könsfördomar i rättskipningen.

Våld mot kvinnor, inklusive sexuellt våld och våldtäkter ökar, men antalet fällande ökar däremot inte. Polisen har kritiserats för att inte prioritera att dessa brott utreds. Snarare än att behandlas som offer, behandlas kvinnorna ofta som om de provocerat fram brottet genom hur de klär sig eller det faktum att de dricker alkohol. Föråldrade myter om kvinnorna som förförare och männen som offer för sin lust är fortfarande i högsta grad levande inom domstolsväsendet och i samhället som helhet.

Det är också svårt för kvinnor med psykisk eller kommunikativ funktionsnedsättning att rapportera våldsbrott. Polisen är inte utbildad i hur man genomför intervjuer, och om en intervju utförs, t.ex. med hjälp av bildtavla, finns inga bilder som visar våldtäkt, övergrepp eller våld. Inte heller är information om rättigheter vidare tillgänglig för kvinnor med psykiska funktionshinder, personer med nedsatt hörsel eller kvinnliga invandrare.

Det finns liten allmän medvetenheten om CEDAW i Sverige. Regeringen har misslyckats med att sprida information om konventionen. Information om CEDAW sprids av kvinnoorganisationer, vilka oftast saknar medel att nå ut till allmänheten.

Det finns stora brister i skolornas utbildning om kvinnors mänskliga rättigheter. Sådan utbildning bör vara obligatorisk och ingå i läroplanen. Kvinnliga flyktingar och kvinnliga asylsökande får inte sina rättigheter respekterade. De tillhandahåller inte information som är särskilt riktad till dem. Nu arbetar kvinnoorganisationer med att framställa material som vänder sig till kvinnliga asylsökande, samt till dem som arbetar inom kvinnojourer.

Kvinnor och media (J)*

Strategiskt mål J 1.

Medge kvinnor att yttra sig mer och medverka mer vid beslutsfattande inom ramen för och via medier och ny kommunikationsteknik

I Sverige är mer än 60 % av alla utexaminerade journalister kvinnor och cirka 50 % av alla verksamma journalister är kvinnor. Trots detta är svenska medier mycket könsuppdelade, både vertikalt och horisontellt. De flesta av cheferna är män. Det är också männen som sitter på de flesta av de prestigefyllda posterna, som AD och CD, copy writer, webbdesigner, regissör, etc. Kvinnorna innehar främst serviceyrken, som assistent, receptionist, etc.

Kvinnor är underrepresenterade i medierna och detta är ett problem som bekräftats både av FN och EU. I en avhandling från 2006 analyseras könsstereotyper i svensk TV. Avhandlingen slog fast att det inte var mycket som förändrats i den övergripande representationen av kvinnor sedan 1980-talet. Trots att 70 % av nyhetspresenterarna är kvinnor, dominerar männen fortfarande de faktiska

nyheterna. Sport och nyheter har lägst kvinnlig representation, medan drama och barnprogram har den högsta. Åldersfördelningen i svensk TV är också klart snedfördelad mellan könen; mönstret utgörs av äldre män och yngre kvinnor.

Svenska mediearbetare är bland de mest jämställda gruppen på den svenska arbetsmarknaden, sett på en övergripande nivå. Men det är fortfarande mest män på de högsta positionerna. De flesta mediearbetare verkar dock tro att produktionerna blir könsneutrala eftersom de själva känner sig jämställda.

Strategiskt mål J 2.

Främja en balanserad och icke stereotyp bild av kvinnor i medier

Manlig dominans och kvinnors underordning upprätthålls på många vis genom medier. I synnerhet kommersiella medieinslag, såsom reklam, film och annat icke redaktionellt material, skildrar ofta kvinnor som sexuella objekt, som ska locka till konsumtion. Medier, reklam och underhållning skapar en mer symbolisk kontroll över den kvinnliga kroppen än över den manliga. Det är också män som definierar det utrymme som tillskrivs kvinnor. Indirekt fungerar detta som en kontrollmekanism då den skapade normen internaliseras och antas av kvinnorna själva. Resultatet blir att kvinnor tenderar att vara mer missnöjda med sitt eget utseende än män, vilket gör dem mer och mer benägna att spendera stora summor på plastikkirurgi, bantning, etc.

De teman som förknippas med kvinnors medier fokuserar nästan uteslutande på skönhet, ungdom, sexualitet, familj och omsorg, medan de som är förknippade med män är handlingskraft, prestation, aggressivitet, våld och brottslighet. I reklamen används den kvinnliga kroppen, företrädesvis lättklädd, till att sälja allt från kläder och kosmetika till bärbara datorer, bilar och verktyg. Männerna dominerar den offentliga sfären, medan kvinnor framförallt skildras i den privata sfären. Betoningen på kvinnors utseende, kroppar och sexualitet bidrar till att upprätthålla idén om den kvinnliga kroppens tillgänglighet (för männen) och vikten av attraktivitet. Betydande kroppslig disciplin krävs – vilket förmedlas genom medier – för att uppfylla idealet om den önskvärda kvinnan. Kvinnor får från tidig ålder höra att de ska hålla kroppen i god form. På detta sätt uppfostras kvinnor att fokusera på sitt yttre, vilket ironiskt nog sammanträffar med det faktum att kvinnor får sämre vård och sämre medicinsk behandling än män i den svenska sjukvården.

Det finns ingen lag mot könsdiskriminerande reklam i Sverige. En sådan lag anses hämma yttrandefriheten. Diskriminering anses inte förekomma eftersom medierna reglerar sig själva. Under de senaste tjugo åren har det privata och branschstyrda Etiska rådet mot könsdiskriminerande reklam undersökt klagomål om diskriminerande reklam, utan makt att varken påverka eller utverka sanktioner. Den tidigare regeringen inrättade en kommitté för att utreda möjligheten att lagstifta mot könsdiskriminerande reklam. Utredningen konstaterade att självsaneringen fungerade dåligt och att en lagstiftning med ändamålsenliga sanktioner för de mest allvarliga fallen borde utvecklas. Utredningen visade också att en sådan lagstiftning skulle kunna förenas med såväl den svenska grundlagen och tryckfrihetslagen. Men den nuvarande regeringen har beslutat att inte genomföra kommitténs förslag. Istället har Etiska rådet ersatts av en Reklamombudsman, med liknande befogenhet och funktioner som Etiska rådet.

Kvinnor och miljön (K)*

Engagera kvinnor aktivt i beslutsfattande på alla nivåer om miljöfrågor

Integrera kvinnors behov, intresse och åsikter i politiken och programmen för hållbar utveckling

Stärka eller skapa mekanismer på nationell, regional och internationell nivå för att utvärdera inverkan på kvinnor av politiken för utveckling och förvaltning av miljön

Den svenska regeringsrapporten ger inte några tydliga svar på dessa tre strategiska mål. Istället består uppföljningen av fem punkter i vilka målen blandas och generaliseras. På detta sätt undviker regeringen att ge svar på specifika frågor. Bland övriga punkter går att skönja ett könsrelaterat fokus, men resultatet är en rapport som saknar direkt genusperspektiv. En grundläggande fråga blir därför om inarbetning och integrering av jämställdhetsperspektivet har gjort könsrelaterade frågor osynliga?

Regeringen hävdar att dess huvudsakliga arbetsmetod är jämställdhetsintegrering. Nackdelen med en sådan metod är att den gör det omöjligt att avgöra huruvida kvinnor respektive män har samma genomslagseffekt på samtliga nivåer. Mekanismer som kan visa på effekten av att använda verktyg såsom exempelvis Gender budgeting går inte heller att finna.

Den allmänna uppfattningen i Sverige är att kvinnor och män ska ha lika möjligheter på alla områden såsom exempelvis politik, forskning, utbildning och i arbetslivet. Principen har överförts till miljöområdet, men eliminerar samtidigt de möjligheterna att se de skillnader som faktiskt existerar. Svenska miljöinstitutet har exempelvis lagt fram bevis på att kvinnor föredrar att resa kollektivt i högre grad än män, även om de har råd att ha bil. I intervjuer motiverar kvinnor sitt val att åka kollektivt med att de känner ett ansvar för miljöfrågor.

Den Svenska regeringsrapporten 2004–2009

Punkt 1 redovisar en revidering av den nationella strategin för hållbar utveckling som antogs under 2004: Strategin går ut på att bygga hållbara samhällen, uppmuntra till god hälsa på lika villkor, tackla de demografiska utmaningarna samt främja hållbar tillväxt. Idag har Sverige byggt ett system för att utvärdera de sexton övergripande miljömålen i den nationella strategin. Med andra ord finns stor kunskap om miljön som helhet. Betydliga framsteg har redan gjorts genom att olika åtgärder genomförts inom området, dock har inga av åtgärderna analyserats utifrån kön. Den statliga rapporten är därför inte relevant som ett svar på handlingsplanen vilken specifikt avser kvinnor och miljö.

Punkt 2 behandlar en nordisk strategi för hållbar utveckling, reviderad 2008. Rapporten bygger på värderingar om lika värde för alla människor och beskriver jämställdhet mellan kvinnor och män som en av förutsättningarna för hållbar utveckling och för genomförandet av Agenda 21. I regeringens redogörelse hittar vi dock inga verktyg för att nå dessa mål. Idag vet vi också att Agenda 21 arbetet stagnerat i många kommuner, samt i Stockholm, eftersom det inte längre tilldelas några resurser. Ur ett könsperspektiv är detta ödesdigert eftersom det är ett välkänt faktum att lokalt arbete engagerar, uppmuntrar och ger kvinnor makt.

Punkt 3 handlar om nordiskt samarbete inom områdena arbetsrätt, människohandel och prostitution. Sådana områden har, så vitt vi kan se, inget att göra med den ekologiska miljön.

Det skulle kunna finnas ett samband om den könssegregerade arbetsmarknaden var en prioriterad fråga för det nordiska samarbetet. Situationen i Sverige är sådan att det fortfarande finns en stor obalans i vad gäller antalet kvinnor och män i den akademiska världen. Som exempel kan nämnas att 94 % av professorerna på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) och Chalmers, är män. Detta innebär att alla som utexamineras från Sveriges två mest välkända tekniska högskolor i stort sett endast påverkats av mäns erfarenheter och livssituation. Resultatet blir att planering av infrastruktur och byggande inte drar nytta av 50 % av befolkningens erfarenhet, nämligen kvinnors kunskap. Till följd blir hela den tekniska utvecklingen lidande.

I dag vet vi att kvinnor i allmänhet, åsamkar mindre ekologisk skada än män i allmänhet. Att nå klimatanpassning och nedskärningsmål är en fråga som är ytterst brådskande, faktum att kvinnors kunskap, på alla nivåer, inte beaktas fullt ut eller integreras i samhällsplaneringen är alarmerande.

Dessutom är bristen på kvinnor och genusperspektiv i beslutsfattande centrum, inom både privat och offentlig sektor, en situation som regeringen omedelbart borde åtgärda.

Punkt 4 beskriver hur den svenska Kemikalieinspektionen arbetar med att analysera befintlig kunskap om könsskillnader, samt kemiska hälsorisker i syfte att identifiera forskningsområden. Arbetet inleddes 2006 och kommer att fortsätta fram till 2011. Eftersom det är ett nytt forskningsområde finns ännu inga konkreta resultat.

Det finns redan vetenskap om effekterna av restkemikalier och läkemedel i vattnet. Den långsiktiga biologiska och genetiska konsekvensen för människor, djur och natur har helt nyligen erkänts som ett överhängande hot. Regeringen har dock ännu inte uttalat sig om detta faktum.

I **punkt 5** betonar regeringen frågan om ökad säkerhet i stadsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta projekt är inte direkt kopplad till ekologiska aspekter utan handlar om att människor säkert ska kunna röra sig utomhus i stadsmiljö, tack vare bättre belysning i parker och andra grönområden.

Flickor (L)*

Strategiskt mål L 5.

Avskaffa diskriminering mot flickor i fråga om hälsa och näringstillförsel

Det är absolut nödvändigt att unga flickor och pojkar erhåller omfattande, icke-religiös sexualundervisning i skolorna. Det framgår av flera undersökningar att sexualundervisning i skolorna har positiva effekter på ungdomars förmåga att fatta beslut om sin egen sexualitet och reproduktion.

Flera färsk rapporter kommer till slutsatsen att ohälsan fortsätter att öka bland flickor och unga kvinnor. Ohälsan omfattar ökad stress, ångest, missbruk, depression och självskadande beteenden. Det finns en uppsjö förslag till "egenvård" och "online-lösningar" som rimlig behandling av svåra psykiska problem hos flickor och unga kvinnor.

Regeringen har inte anslagit tillräckliga resurser för förebyggande vård och behandlingsinitiativ. Inte heller har den säkerställt tillgången på bra, human och snabb vård för flickor och unga kvinnor med olika typer av psykiska problem. Motverkande åtgärder måste även vara förebyggande, vilket kräver fördelning av särskilda resurser.

Det finns inga program av något slag, inte ens inom rehabilitering, som riktas till kvinnor och flickor med funktionsnedsättning som en särskilt utsatt grupp. Inte heller har regeringen eller dess myndigheter inlett program utformade för att stärka självkänslan, självförtroendet och självtilliten hos kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Sådana program skulle säkert hjälpa kvinnor och flickor med funktionsnedsättning till bättre hälsa och öka deras möjligheter till arbete.

Flickor med funktionsnedsättning möter fler hinder och måste garanteras likabehandling och lika åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Det är vår fasta övertygelse att hänvisningen till standardreglerna bör ändras till en hänvisning tillkonventionen om rättigheter för personer med funktionshinder (CRPD) och FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Strategiskt mål L 7.

Avskaffa våld mot flickebarn

Våldtäkt

Domstolarna tillämpar inte de ändringar av sexualbrottslagstiftningen som infördes i Sverige år 2005 på ett korrekt sätt. Därmed ger de otillräckligt skydd för barn som kränkts sexuellt eller blivit våldtagna.

Ändringen går ut på att barn under 15 år inte kan gå med på sexuella handlingar. I princip klassas därför alla sexuella handlingar mot barn utförda av äldre personer som våldtäkt. I strid med denna lagstiftning togs 2006 två utlåtanden från Högsta domstolen unga flickors samtycke i beaktande, vilket ledde till att två vuxna män inte dömdes för våldtäkt mot barn.

Under 2008 rapporterades 1 421 våldtäkter. Endast 157 av dessa har lett till fällande domar. I 1 278 av dessa fall var offren flickor under 15 år. Dessa fakta talar för sig själva. Trots att en stor majoritet av offren för våldtäkter och barnvåldtäkter är kvinnor respektive flickor döms mycket få förövare. Anledningen står att finna i att domstolarna fokuserar på offrens beteenden, snarare än på gärningsmännens handlingar och avsikter. Det är uppenbart att rättsväsendet skyddar vuxna mäns behov av att uttrycka sin sexualitet, snarare än att garantera flickors rätt till, och behov av, skydd mot våld.

En rapport som utkom 2000 från Socialstyrelsen visar att många barn i Sverige utsätts för sexuella övergrepp av en nära släkting (incest). Socialstyrelsen bedömer vidare att övergrepp mot flickor är mellan två till fem gånger så vanligt som övergrepp mot pojkar. (*Sexuella övergrepp mot barn - en kunskapsöversikt*, SoS-rapport 2000:1) Trots detta har regeringen inte under flera decennier vidtagit några åtgärder och avsatt några särskilda medel för att motverka denna form av missbruk och för att stödja dess offer. Under 2008 har regeringen uppdaterat sin handlingsplan mot sexuell exploatering av barn. Denna handlingsplan omfattar dock endast barnprostitution och barnpornografi. Inte heller tar handlingsplanen som behandlar våld mot kvinnor upp frågan, trots att man vet att våld mot barn och kvinnor i hemmet ofta sammanfaller. I Sverige har det aldrig funnits en handlingsplan mot incest/sexuella övergrepp mot barn utförda av familjemedlemmar.

Barnombudsmannens kansli genomförde under 2005 en undersökning som slog fast att domstolarna var mest sannolika att föredra gemensam vårdnad och obegränsad umgängesrätt i äktenskapsmål som uppstått på grund av våld. Detta trots att ena föräldern motsatte sig det och trots att den våldsamma föräldern dömts för våldsbrott. Detta strider mot förnuftet och bryter helt mot andan i förarbetena till den lagändring som säger att när en förälder har varit våldsam mot en annan förälder och/eller barn, bör de dömande i äktenskapsmålet ge ensam vårdnad till den icke våldsamma föräldern.

Genom domstolsbeslut kan den våldsamma föräldern använda sig av svensk vårdnadslagstiftning för att tvinga brottsoffren till möten och samarbete. De erfarenheter som kvinnojourerna gjort är att våldsamma män ofta använder detta för att upprätthålla makten över kvinnor och barn.

Flickor med funktionshinder har överhuvudtaget inte fått någon uppmärksamhet i samband med våld mot flickor och unga kvinnor.

© Sveriges kvinnolobby 2010

Fromgivning: Fresh Design

Foto: Daniel Nutley

Tryck: Täbykopia AB

Beijing + 15: Handlingsplanen och Sverige

Aalberg, Toril & Todal Jensen, Anders *Gender stereotyping of political candidates. An experimental study of political communication*, Nordicom Review 1/07

Diesen, Christian och Diesen, Eva F (2009) *Övergrepp mot kvinnor och barn: den rättsliga hanteringen*

Edström, Maria (2006) *TV-rummets eliter. Föreställningar om kön och makt i fakta och fiktion*

Hedlund, Gun (2009) *Samverkan under frihet eller tvång? Utvärdering av processen vid fördelningen av statliga medel till Roks medlemsjourer 2007.*

Lundgren, Eva och Heimer, Gun (2001) *Slagen dam*

Jacobsson, Maria (2004) *Allt är möjligt: en handbok i mediekritik*

Lovett, Jo och Kelly, Liz *Different systems, similar outcomes? Tracking attrition in reported rape cases across Europe*

Lindahl, Rolf (2009) *Politik för global vapenutveckling*, Svenska freds- och skiljedomsföreningen

Ljuslinder, Karin (2002) *På nära håll är ingen normal. Handikappkurser i SVT 1956–2000*

Sjöberg, Ulrika (2008) *Screen Rites - A study of Swedish young People's use and meaning-making of screen-based media in everyday life*

Svensson, Eva-Maria, *Utredningen om könsdiskriminerande reklam*, SOU 2008:5

SIPRI Yearbook 2008

IT I kulturens tjänst, SOU 1997:14

Christine Ockrent, Sandrine Treiner (2007) *Kvinnornas svarta bok: en antologi om kvinnors situation i världen idag*

Naturvårdsverket, ASP PO924

Genusforskning 2003, Vetenskapsrådet

Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer, Brå 2008:25

Prop 1997/98:7 *Vårdnad, boende och umgänge*

Barnombudsmannen
www.bo.se

Application no. 39272/98 M.C. v. Bulgaria
<http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2003/dec/ChamberjudgmentinthecaseofMCvBulgaria.htm>

CRS Report for Congress, Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 2000-2007, Table 2F
<http://ftp.fas.org/sgp/crs/weapons/RL34723.pdf>

Operation 1325: *Does EU believe that only men can establish long-lasting peace?*
http://www.operation1325.se/images/stories/rapport_konsfordelningeu_eng2.pdf

Regeringskansliet

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/66/07/365febc3.pdf>

Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals,

<http://www.unmillenniumproject.org/documents/overviewEng55-65LowRes.pdf>

Dagens Industri, Debatt 25e juni 2009, Sten Tolgfors, Försvarsminister

<http://www.regeringen.se/sb/d/10171/a/128972>

Nätverket mot klustervapen

<http://www.motklustervapen.se/>

Svenska freds- och skiljedomsföreningen

<http://svenskafreds.wordpress.com/2009/05/>

Kvinna till Kvinna

http://www.kvinnatillkvinna.se/sites/default/files/Kvinna%20till%20Kvinna%20granskar%20Carl%20Bildt%20080526_1.pdf